

Pau Marí-Klose. Entrevista.

Dimarts, 10 de novembre del 2015 EL PERIODICO

PONENT. A Pau Marí-Klose li va correspondre una de les ponències del congrés d'oci educatiu celebrat el mes passat.

Néixer és una loteria. I el lloc on es neix, la llar, els gens, el veïnat, el joc, els estímuls que es reben, dins i fora de casa, i els que hauran faltat en la infància, obren a pic i pala tota una vida per endavant. Pau Marí-Klose (Santa Eulària des Riu, Eivissa, 1972) ha fixat la seva mirada en la infantesa i l'adolescència per reconèixer-hi allò que pot fer decidir molt fàcilment, i no per atzar, la prosperitat i el benestar futurs. Les anàlisis de pobresa infantil i inclusió social d'aquest professor de Sociologia de la Universitat de Saragossa, que va ser responsable científic de l'Institut d'Infància i Món Urbà, ajuden a dibuixar les diferents trajectòries del trampolí que des de la infantesa propulsa la societat.

PONENTE. A Pau Marí-Klose le correspondió una de las ponencias del congreso de ocio educativo celebrado el mes pasado.

Nacer es una lotería. Y el lugar donde se nace, el hogar, los genes, el vecindario, el juego, los estímuls que se reciben, dentro y fuera de casa, y los que habrán faltado en la infancia, abren a pico y pala toda una vida por adelantado. Pau Marí-Klose (Santa Eulària des Riu, Ibiza, 1972) ha fijado su

mirada en la niñez y la adolescencia para reconocer aquello que puede hacer decidir muy fácilmente, y no por azar, la prosperidad y el bienestar futuros. Los análisis de pobreza infantil e inclusión social de este profesor de Sociología de la Universidad de Zaragoza, que fue responsable científico del Instituto de Infancia y Mundo Urbano, ayudan a dibujar las diferentes trayectorias del trampolín que desde la niñez impulsa la sociedad.

-¿De què en diem pobresa?

-A nivell acadèmic, la definició operativa que utilitzem de pobresa té a veure amb els recursos econòmics, però només com la punta d'un iceberg que permet identificar situacions potencialment problemàtiques o situacions d'exclusió social més àmplies, que tenen conseqüències en el benestar psicològic de les persones.

-¿De que decimos pobreza?

-A nivel académico, la definición operativa que utilizamos de pobreza tiene que ver con los recursos económicos, pero sólo como la punta de un iceberg que permite identificar situaciones potencialmente problemáticas o situaciones de exclusión social más amplias, que tienen consecuencias en el bienestar psicológico de las personas.

-No tenir diners deprimeix.

-La pobresa normalment està associada al malestar, al risc, a la depressió i a l'ansietat, i tot plegat predisposa a desenvolupar problemàtiques més greus. La dimensió de les carencies materials és una privació. No pots consumir, i això vol dir renunciar a béns que estan assumits com a necessaris per portar una vida digna. I quan ja s'incorre en deutes perquè apareixen despeses imprevistes pot generar malestar psicològic, insomni...

-No tener dinero deprime.

-La pobreza normalmente está asociada al malestar, al riesgo, a la depresión y a la ansiedad, y todo ello predispone a desarrollar problemáticas más graves. La dimensión de las carencias materiales es una privación. No puedes consumir, y esto quiere decir renunciar a bienes que están asumidos como necesarios para llevar una vida digna. Y cuando ya se incurre en deudas porque aparecen gastos imprevistos puede generar malestar psicológico, insomnio...

-Com una bola de neu que cada vegada es fa més gran...

-Sí, un carro que cada vegada roda amb més dificultat, una experiència d'acumulació de situacions d'adversitat que poden redundar en efectes sobre la salut, el progrés educatiu i el benestar psicològic. Als Estats Units alguns estudis s'han arribat a plantejar fins a quin punt la pobresa afecta les capacitats intel·lectuals.

-Como una bola de nieve que cada vez se hace más grande...

-Sí, un carro que cada vez rueda con más dificultad, una experiencia de

acumulación de situaciones de adversidad que pueden redundar en efectos sobre la salud, el progreso educativo y el bienestar psicológico. En los Estados Unidos algunos estudios se han llegado a plantear hasta qué punto la pobreza afecta las capacidades intelectuales.

-Quan, generalment, són les capacitats intel·lectuals les que ajuden a deixar enrere la pobresa.

-És un peix que es mossega la cua. Si la nostra capacitat intel·lectual ens ha d'ajudar a dissoldre la situació de pobresa però ens veiem superats per les circumstàncies, la pobresa pot acabar restant capacitat operativa al nostre nivell d'intel·ligència. A l'Índia es va fer un estudi que demostra que quan hi ha recursos, els nivells d'intel·ligència són més grans. Allà es va passar un test d'intel·ligència en l'època de la collita i en el moment que s'espera, quan la gent està gairebé sense recursos. I en aquell moment és quan el test va confirmar un nivell més baix.

-Cuando, generalmente, son las capacidades intelectuales las que ayudan a dejar atrás la pobreza.

-Es un pescado que se muerde la cola. Si nuestra capacidad intelectual nos tiene que ayudar a disolver la situación de pobreza pero nos vemos superados por las circunstancias, la pobreza puede acabar restando capacidad operativa a nuestro nivel de inteligencia. En la India se hizo un estudio que demuestra que cuando hay recursos, los niveles de inteligencia son más grandes. Allí se pasó un test de inteligencia en la época de la cosecha y en el momento que se espera, cuando la gente está casi sin recursos. Y en aquel momento es cuando el test confirmó un nivel más bajo.

-Vostè va estudiar Història, Antropologia i Sociologia, i ha treballat quatre anys als Estats Units. ¿Per què va escollir la pobresa infantil com a matèria principal d'anàlisi?

-Jo vaig centrar la meva tesi en la transició a la vida adulta i els problemes de gestió de l'adversitat en aquesta etapa de canvi. Hi vaig incloure en quina mesura les polítiques de benestar obliden la situació de la gent jove. Sempre amb molta vocació, em va preocupar que allò que jo estudiava fos útil a les persones, que els pogués servir d'alguna cosa. I no necessàriament compromès personalment amb el tema, però sí amb molta sensibilitat cap a ell. No he exercit la militància en la reivindicació social, però sí que m'hi he involucrat, fins a cert nivell, a partir de la constatació.

-Usted estudió Historia, Antropología y Sociología, y ha trabajado cuatro años en los Estados Unidos. ¿Por qué escogió la pobreza infantil como materia principal de análisis?

-Yo centré mi tesis en la transición a la vida adulta y los problemas de gestión de la adversidad en esta etapa de cambio. Incluí en qué medida las políticas de bienestar olvidan la situación de la gente joven. Siempre con mucha vocación, me preocupó que aquello que yo estudiaba fuera útil en las personas, que les pudiera servir de algo. Y no necesariamente comprometido personalmente con el tema, pero sí con mucha sensibilidad hacia él. No he ejercido la militancia en

la reivindicación social, pero sí que me he involucrado, hasta cierto nivel, a partir de la constatación.

-Pau Marí-Klose va fer la seva tesi a la Universitat de Chicago i després a Catalunya va ser director científic de l'Institut d'Infància i Món Urbà, en el càrrec d'estudis de pobresa i infància. La pobresa infantil té aspectes invisibles que només investigacions com aquelles en què vostè participa poden mostrar. ¿Quins són?

-Per començar, la probabilitat de ser un bebè de poc pes és més alta en llars on la pobresa està present. I el baix pes incrementa les possibilitats de desenvolupar malalties. La pobresa en la infància és una motxilla amb pedres que impedeixen pujar de la mateixa manera que ho fan la resta de criatures. No és un efecte determinista, però, si ets més pobre, això et marcarà la vida. Hi ha persones que, tot i així, surten exitoses, però és l'excepció que confirma la regla. I aquests hem de valorar-los molt.

-Pau Marí-Klose hizo su tesis en la Universidad de Chicago y después en Cataluña fue director científico del Instituto de Infancia y Mundo Urbano, en el cargo de estudios de pobreza e infancia. La pobreza infantil tiene aspectos invisibles que sólo investigaciones como aquellas en qué usted participa pueden mostrar. ¿Qué son?

-Para empezar, la probabilidad de ser un bebé de poco peso es más alta en hogares donde la pobreza está presente. Y el bajo peso incrementa las posibilidades de desarrollar enfermedades. La pobreza en la infancia es una mochila con piedras que impiden subir del mismo modo que lo hacen el resto de criaturas. No es un efecto determinista, pero, si eres más pobre, esto te marcará la vida. Hay personas que, aún así, tienen éxito, pero es la excepción que confirma la regla. Y estos tenemos que valorarlos mucho.

-¿Com es mesura el patiment que carreguen els infants pobres?

-El fracàs escolar parla d'això. Jo he fet entrevistes a nens que dormien al menjador de casa. Això significa allà on hi ha la televisió. Per tant, dormen mentre algú mira la televisió o quan s'acaba de mirar. També aquests nens moltes vegades han d'estudiar amb la tele encesa. El menjador és el seu dormitori i el seu estudi.

-¿Cómo se mide el sufrimiento que cargan los niños pobres?

-El fracaso escolar habla de esto. Yo he hecho entrevistas a niños que dormían en el comedor de su casa. Esto significa allá donde hay la televisión. Por lo tanto, duermen mientras alguien mira la televisión o cuando se acaba de mirar. También estos niños muchas veces tienen que estudiar con la tele encendida. El comedor es su dormitorio y su estudio.

-¿Passen gana aquests nens?

-No necessàriament. El menjar s'ha magnificat molt, com la fam, però en el primer món no és una dimensió de la pobresa. Sí que ho són les condicions d'infrahabitabilitat d'una casa. Humitats, finestres que no tanquen bé i causen corrents d'aire, tot això s'associa a la salut perquè predisposa a desenvolupar infeccions.

-¿Pasan hambre estos niños?

-No necesariamente. La comida se ha magnificado mucho, como la hambre, pero en el primer mundo no es una dimensión de la pobreza. Sí que lo son las condiciones de infrahabitabilidad de una casa. Humedades, ventanas que no cierran bien y hacen corrientes de aire, todo esto se asocia a la salud porque predispone a desarrollar infecciones.

-Més motius per al fracàs escolar.

-Entre el 40% i el 45% de fracàs escolar es dona en alumnes amb pares que han tingut un nivell educatiu baix, o que no tenen estudis. Ells tenen fills que no superen l'ESO. Pràcticament no es dona en fills de pares universitaris. És una associació evident perquè ja forma part de dèficits. A més, pares més o menys estressats estimularan cognitivament més o menys els seus fills. I pares amb recursos educatius baixos, no tenen la mateixa capacitat de despertar els nens en l'estudi. S'ha vist que l'estimulació cognitiva és més gran, s'escolten més paraules diferents i des d'una edat molt baixa, en una casa amb recursos, acomodada, que en una altra de més desfavorida.

-Más motivos para el fracaso escolar.

-Entre el 40% y el 45% de fracaso escolar se da en alumnos con padres que han tenido un nivel educativo bajo, o que no tienen estudios. Ellos tienen hijos que no superan la ESO. Prácticamente no se da en hijos de padres universitarios. Es una asociación evidente porque ya forma parte de déficits. Además, padres más o menos estresados estimularán cognitivamente más o menos sus hijos. Y padres con recursos educativos bajos, no tienen la misma capacidad de despertar en los niños el estudio. Se ha visto que la estimulación cognitiva es más grande, se escuchan más palabras diferentes y desde una edad muy baja, en una casa con recursos, acomodada, que en otra de más desfavorecida.

-Si et toquen cartes bones...

-La pobresa sempre és un drama, personal i familiar, però en els nens deixa cicatrius que poden no tancar-se bé. A part de ser una injustícia, la pobresa afecta la desigualtat d'oportunitats.

-Si te tocan cartas buenas...

-La pobreza siempre es un drama, personal y familiar, pero en los niños deja cicatrices que pueden no cerrarse bien. Aparte de ser una injusticia, la pobreza afecta a la desigualdad de oportunidades.

-En el tercer Congrés d'Oci Educatiu, que es va celebrar a l'octubre al Caixafòrum i en què vostè va ser ponent, va quedar clara la inclusió social de les activitats extraescolars.

-Les activitats d'oci educatiu són un mecanisme igualador en la mesura en què se'n beneficien els grups més desfavorits, perquè són realment un mecanisme de compensació.

-En el tercer Congreso de Ocio Educativo, que se celebró en octubre al Caixafòrum y en qué usted fue ponente, quedó clara la inclusión social de las actividades extraescolares.

-Las actividades de ocio educativo son un mecanismo igualador en la medida en que se benefician los grupos más desfavorecidos, porque son realmente un mecanismo de compensación.

-¿Són conscients del seu valor la societat, els pares, els fills, els governs...?

-El problema és que els resultats no s'avaluen bé perquè les eines per fer-ho que tenim aquí són molt justetes. Els administradors públics no tenen la capacitat d'avaluar amb rigor la seva eficàcia. Es fonamenten en evidències molt fràgils sobre si funciona o no. Falten criteris objectius, com sí que tenen en altres països com els Estats Units.

-¿Son conscientes de su valor la sociedad, los padres, los hijos, los gobiernos...?

-El problema es que los resultados no se evalúan bien porque las herramientas para hacerlo que tenemos aquí son muy justitas. Los administradores públicos no tienen la capacidad de evaluar con rigor su eficacia. Se fundamentan en evidencias muy frágiles sobre si funciona o no. Faltan criterios objetivos, como sí que tienen en otros países como los Estados Unidos.

-¿Creu que uns bons resultats permetrien potenciar més l'oci educatiu com a inversió social?

-Sí, i la discriminació positiva, focalitzar els recursos en els grups que més ho necessitin. Si les colònies són positives, hauria de preocupar que hi accedeixin els que acostumen a quedar fora del radar.

-¿Cree que unos buenos resultados permitirían potenciar más el ocio educativo como inversión social?

-Sí, y la discriminación positiva, focalizar los recursos en los grupos que más lo necesiten. Si las colonias son positivas, tendría que preocupar que accedan los que acostumbran a quedar fuera del radar.

<http://www.elperiodico.cat/ca/noticias/mes-persones/pobresa-deixa-els-nens-cicatrius-que-poden-tancar-se-4657143>